Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Lausuntopyyntö: Eduskunnan Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen lausunto koskien Valtioneuvoston selontekoa julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023-26

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt asiantuntijalausuntoa koskien valtionneuvoston selontekoa julkisen talouden suunnitelmasta 2023-26. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus lausuu asiasta seuraavaa keskittyen pääasiassa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan kirjauksiin:

Palkkatukiin esitettävistä muutoksista

Julkisen talouden suunnitelmassa on esitetty palkkatukien lisäämistä erityisesti yrityksissä ja työnantajabyrokratian yksinkertaistamista. **Esitys on kannatettava, koska yrityksiin myönnetyt palkkatuet ovat vaikuttavuudeltaan olleet tehokkaimpia**. Palkkatukien sähköinen hakeminen ja maksatus vähentävät byrokratiaa ja jouduttaa käsittelyä. Sähköisestä hakemisesta huolimatta KEHA-keskukseen saapuvien palkkatukien maksatushakemuksia joudutaan edelleen palauttamaan runsaasti työantajille ja myös myöntäville kuntakokeiluille puutteellisuuksien ja täydennystarpeiden takia. Sähköisiin lomakkeisiin ja niiden käytön yksinkertaistamiseen ja ohjeistukseen tuleekin panostaa jatkossa.

Palkkatuet ja niiden maksatukset siirtyvät TE2024 palvelu-uudistuksessa kunnille. Kuntien perehdytys on avainasemassa, jotta palkkatukien myöntö ja maksatus saadaan toimimaan asiakkaiden kannalta nopeasti, virheettömästi ja tasa-arvoisesti heti uudistuksen alkuvaiheessa. Kuntien osalta keskeistä on jatkossa myös selventää, voivatko kunnat myöntää itselleen palkkatukea.

Pohjois-Pohjanmaalla on käynnissä kolme työllisyyden kuntakokeilua: Oulun seudun, Raahen seudun ja Jokilaaksojen kuntakokeilut. Palkkatukien kysyntä on ollut kasvussa kuntakokeiluissa ja TE-toimistossa syksystä 2021 alkaen työmarkkinatilanteen parantumisen myötä koronapandemian helpottaessa. Kysyntää on ollut erityisesti yritysten

POHJOIS-POHJANMAAN ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUS
0295 038 000
www.ely-keskus.fi
Y-tunnus 2296962-1
Kirjaamo
PL 86, 90101 Oulu
kirjaamo.pohjois-pohjanmaa@ely-keskus.fi

palkkatuissa, mutta myös kuntien palkkatukien kysyntä on lisääntynyt. Työllisyysmäärärahat mom 32.30.51 ovat toistaiseksi riittäneet kasvaneeseen kysyntään, mutta **ELY-keskustasolle toivottaisiin STM:n työttömyysetuusmomenttien 33.20.50 ja 33.20.52 ristiinkäytön mahdollisuutta**, mikä osaltaan joustavoittaisi määrärahojen käyttöä palkkatukien ja myös starttirahojen sidonnassa.

TE2024 palvelu-uudistuksen valmistelusta

TE2024 uudistuksen valmistelu on käynnissä ja lausuntokierros lakiehdotuksista alkanee toukokuussa 2022. Uudistuksen myötä nykyään ELY-keskusten koordinoima työllisyysmäärärahakokonaisuus (ml. valtion lisätalousarviomäärärahat) muuttuu kunnille myönnettäviksi yleiskatteellisiksi valtionosuuksiksi myös TE-palveluiden järjestämisen osalta.

ELY-keskus näkee keskeiseksi, että julkisen talouden suunnitelmissa ja vuosittaisissa valtion talousarvioissa **varaudutaan** v. 2024 ja mahdollisesti myös vielä 2025 aikana **siihen, että siirtymävaihe hoidetaan hallitusti** TE-palveluiden saatavuuden, määrärahojen ja asiakaspalvelun näkökulmasta. Useat TE-palveluista kuten palkkatuet ja työvoimakoulutukset ovat kestoltaan pitkiä ja ulottuvat siirtymävaiheen yli. Palveluissa olevien asiakkaiden siirtyminen, sopimusten ja niihin sidottujen määrärahojen maksaminen työnantajille ja palveluntuottajille olisi järkevää hoitaa loppuun valtion (ELY-keskukset ja KEHA-keskus) toimesta. **Tätä varten tarvitaan riittävä toimivalta, henkilöstö- ja muut resurssit valtion toimijoille.** Laajojen maakuntatasoisten palvelusopimusten jakaminen kesken sopimuskauden yksittäisille kunnille tai työllisyysalueille ei ole taloudellisesti tehokasta eikä hallinnollisesti järkevää.

Työllisyyden kuntakokeiluille on tulossa jatkoaika vuoden 2024 loppuun saakka. Julkisen talouden suunnitelmassa jatkolle on esitetty määrärahavaraus perustellusti. Asiakasohjaukseen ja -siirtoihin sekä palvelujen rahoitukseen tarvitaan kuitenkin selkeytystä, mikäli TE2024 uudistus alkaa jo ennen nykyisten kuntakokeilujen päättymistä.

55 vuotta täyttäneiden muutosturvakoulutuksesta

55 vuotta täyttäneiden työllisyystoimia tehostetaan, mikä on kannatettavaa ja perusteltua mm. työllisyysasteen näkökulmasta.
Muutosturvakoulutuksen rahoittaa työllisyysrahasto ja koulutuksen hankintaa ja kilpailutusta hoitavat ELY-keskukset.
Muutosturvakoulutuksella edistetään yrittäjyyteen tai ammatilliseen osaamiseen liittyviä uudelleentyöllistymisen mahdollisuuksia.
Muutosturvakoulutuksen toteuttamisessa ELY-keskus tekee tiivistä yhteistyötä TE-toimiston muutosturva-asiantuntijoiden kanssa. On arvioitu,

että muutosturvakoulutukseen oikeutettujen määrä vaihtelee merkittävästi vuosittain ja alueiden välillä**. Koulutusmahdollisuudet tulevat todennäköisesti käytännössä merkittävästi vaihtelemaan alueellisesti ja henkilötasolla** ottaen huomioon irtisanottujen taustat ml. palkkataso, alueen koulutustarjonta, aikataulu sekä koulutustarjousten hinnat.

Työllisyysrahaston kautta maksettavan koulutuksen käytännön kytkeytyminen ELY-keskusten tekemiin koulutushankintasopimuksiin sekä työllisyysmäärärahojen kuukausi- ja vuosiseurantamenettelyihin kaipaa vielä selkiyttämistä.

Muutosturvakoulutuksen järjestäminen on niin ikään yksi TE2024 uudistuksessa kuntien järjestämisvastuulle siirtyvä palvelu, johon kuntien tulee valmisteluissaan ajoissa varautua, jotta koulutuspalvelut ja -prosessit ovat heti uudistuksen alkaessa kunnissa tarjolla ao. asiakkaille.

Maahanmuuttajien kotoutumispalveluista

Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluita sekä osaamiskeskustoimintaa on kehitetty suurimmissa kaupungeissa. **Jatkuvuuden takaaminen kaikissa nyt avustuksen piirissä olevissa maakuntakeskuksissa on tärkeää.** Ohjaus- ja neuvontapalveluiden roolia on syytä vahvistaa edelleen siten, että niiden avulla tavoitetaan entistä useampi työn vuoksi Suomeen muuttanut sekä työvoiman ulkopuolella olevia. Työn vuoksi muuttaneet eivät muutoin ole kotoutumispalveluiden piirissä. Ilman riittävää ohjausta ja neuvontaa he saattavat jäädä paitsi vaille tarvitsemiaan palveluita ja kiinnittymättä Suomeen, niin myös joutua helpommin hyväksikäytön uhreiksi. Työvoiman ulkopuolisia henkilöitä voidaan neuvontapalveluilla ohjata työnhakuun ja työllistymään aikaisempaa nopeammin, joten ohjauksella ja neuvonnalla on myös työllisyysastetta nostava vaikutus.

Osaamiskeskustoiminta tukee erityisesti niitä maahanmuuttajia, jotka eivät ole kotoutumisen alkuvaiheessa työllistyneet. Tätä osaamista kartoittavaa ja sanoittavaa toimintaa tarvitaan, sillä suomalaisille työmarkkinoille pääseminen on monelle maahanmuuttajalle huomattavan vaikeaa.

Monikielinen yhteiskuntaorientaatio on haasteellista toteuttaa Suomen pienten maahanmuuttajamäärien vuoksi. Orientaatiosta on kuitenkin saatu hyviä kokemuksia niiden osalta, jotka sitä ovat saaneet. Ryhmäkoot jäävät pieniksi, vaikka ELY-keskukset ovat koonneet koko maan laajuisia toteutuksia. Orientaatioiden järjestäminen lukuisien työvoimapalveluita järjestävien alueiden/kuntien toimesta TE2024 uudistuksen myötä tulee olemaan haastavaa.

Satsaukset edellä mainittuihin kokonaisuuksiin vuoden 2024 uudistuksiin saakka vaikuttavat perustelluilta ja vuodesta 2025 alkaen merkittäviltä.

Ukrainainalaisten pakolaisten palveluista

Ukrainalaisia on saapunut laajasti eri puolille Suomea. Osalle kuntia tilanne on uusi ja ne joutuvat järjestämään erityisesti vieraskielisten lasten palveluita ensimmäistä kertaa. Tämä aiheuttaa merkittävää kustannusten nousua ja osaamisen päivittämisen tarpeita. Nyt ukrainalaisille rakennettavat palvelut voivat luoda pohjan myös työn vuoksi muuttavien tulevaisuuden palveluihin. Kokemuksen myötä halu kehittää kotoutumista edistäviä palveluita kunnissa voi merkittävästi parantua ja jatkossa hyödyttää uusia tulijoita houkuttelu- ja pitovoimaa lisäävästi.

Ukrainalaisten osallistumista kotoutumiskoulutukseen ja työllistymistä edistäviin palveluihin on vaikea arvioida. Kotoutumiskoulutus on yli vuoden kestävänä pitkä koulutus. Mikäli henkilö itse arvioi oleskelunsa Suomessa lyhyehköksi, motivaatio suomen kielen opiskeluun ei ole korkea. Osaltaan tähän vaikuttaa myös taloudellisten kannusteiden puuttuminen, sillä TE-palveluihin osallistuva tilapäistä suojelua saava ei saa työmarkkinatukea vaan merkittävästi pienempää vastaanottorahaa. TE-palveluissa on hyvät valmiudet ukrainalaisten asiakkaiden palveluun asiakastarpeiden mukaisesti. Kehitettävää on lyhytkestoisen suomen kielen koulutuksessa asiakkaille, joilla työllistymisvalmiudet ovat muutoin hyvät.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt ryhmäpäällikkö Hanna Määttä ja ratkaissut yksikön päällikkö Eine Kela.

Tiedoksi Johtaja Petri Keränen POPELY

Tämä asiakirja KEHA/3175/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/3175/2022 har godkänts elektroniskt

Hyväksyjä Kela Eine 21.04.2022 10:09

Esittelijä Määttä Hanna 21.04.2022 10:04